

Razlike u metodologiji popisa migranata u Europi na temelju podataka o hrvatskim građanima

Ivanović, Ida

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:111678>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

IDA IVANOVIĆ

**RAZLIKE U METODOLOGIJI POPISA
MIGRANATA U EUROPI NA TEMELJU
PODATAKA O HRVATSKIM GRAĐANIMA**

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

IDA IVANOVIĆ

**RAZLIKE U METODOLOGIJI POPISA
MIGRANATA U EUROPI NA TEMELJU
PODATAKA O HRVATSKIM GRAĐANIMA**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: doc. dr. sc. DARIO PAVIĆ

ZAGREB, 2019.

Sadržaj

.....	1
1. Uvod	4
2. Migracije	5
2.1 Push/pull faktori i posljedice migracija	6
2.2 Migracije i Europska unija	7
3. Izvori i metode prikupljanja podataka o migracijama	9
3.1 Ukupno stanje broja migranata (stock data) i migracijski tokovi (flow data)	11
3.2 Neto migracije ili migracijski saldo (net migration)	14
3.3 Mjerenje i izvori podataka o migracijama na međunarodnoj razini	14
3.3.1 Eurostat	15
4. Izvori i metode prikupljanja podataka u promatranim zemljama	16
4.1 Hrvatska	16
4.2 Austrija	17
4.3 Italija	18
4.4 Irska	19
4.5 Njemačka	21
4.6 Norveška	23
4.7 Švedska	24
5. Metodologija	24
6. Rezultati	26
6.1 Razlike i sličnosti u izvorima podataka za statistiku migracija	28
6.2 Sličnosti i razlike varijabli za prikupljanje migracijskih tokova i ukupnog stanja migranata promatranih šest zemalja i Hrvatske	31
7. Zaključak	35
Literatura	37

1. Uvod

Hrvatska je tradicionalno zemlja emigracije. Od ulaska u Europsku uniju 2013. godine, iseljavanje je olakšano ukidanjem administrativnih prepreka koje su ranije postojale. Hrvatska se zbog migracija mladih, obrazovanih i fertilnih ljudi suočava s velikim demografskim, intelektualnim i razvojnim problemima. Iako se u medijima puno i često piše u iseljavanju, posebno mlađe populacije, na akademskoj razini postoji kontinuirani problem u istraživanjima migracija, a odnosi se na značajan nerazmjer u podacima koje prikazuje hrvatska službena statistika u odnosu na statistike zemalja odredišta. Ovim se radom u tom smislu, kroz usporedbu podataka o hrvatskim migrantima, izvora i varijabla korištenih za statistike migracija te propisa i okolnosti oko prijave/odjave prebivališta, na razini Hrvatske i šest europskih zemalja i u razdoblju od 2013.-2017., pokušalo dokučiti elemente za povećanje vjerodostojnosti podataka o migracijama.

Prvo poglavlje donosi kratak teorijski pregled definicija i tipologije migracija, kao i privlačnih i potisnih faktora te posljedica migracija kako za zemlje polazišta, tako i za zemlje odredišta. Poglavlje se zaključuje pregledom migracija u Europskoj uniji, prikazom posebnih karakteristika unutareuropskih migracija i mjesta koje Hrvatska zauzima u njima. U drugom poglavlju opisani su izvori i metode prikupljanja podataka o migracijama, uz kratak osvrt na međunarodne institucije koje prikupljaju podatke o migracijama te s posebnim naglaskom na Eurostat, kao krovnu statističku organizaciju Europske unije. Također će se pobliže objasniti temeljne kategorije za analizu migracija – ukupno stanje broja migranata i migracijski tokovi, kao i mjera neto migracija. Sljedeće poglavlje donosi pregled izvora i metoda prikupljanja podataka za svaku pojedinu zemlju uključenu u analizu – Hrvatsku, Austriju, Italiju, Irsku, Njemačku, Norvešku i Švedsku. Četvrto poglavlje donosi detaljno objašnjenje elemenata analize kao i komparativne metode korištene u ovom radu. U petom poglavlju su izneseni rezultati komparativne analize broja migranata prijavljenih u hrvatskoj službenoj statistici u odnosu na statistike zemalja odredišta; komparacija izvora korištenih za statistike migracija; komparacija varijabla korištenih u statistikama migracija te komparacija propisa u odnosu na prijavu/odjavu prebivališta/boravišta. U zaključnom poglavlju su ukratko izneseni rezultati analize kao i preporuke za poboljšanje koje su proizašle iz svake navedene razine analize.

2. Migracije

Migracije ili mehaničko kretanje stanovništva (emigracija i imigracija), uz prirodno kretanje stanovništva (natalitet i mortalitet), glavne su odrednice broja stanovnika na nekom području (Penava, 2011). Migracijom u širem smislu smatra se bilo koji oblik preseljenja, privremenog ili trajnog mijenjanja mjesta boravišta, dok se migracija u užem smislu odnosi samo na trajne promjene mjesta boravišta. Postoje različite tipologije migracija, međutim obično ih promatramo s obzirom na trajanje – trajne, privremene ili sezonske migracije; razloge ili svrhu migriranja – radne, obiteljske, obrazovne, političke migracije; te s obzirom na zemlju porijekla – emigracije i zemlju odredišta – imigracije (Vukorepa, 2018). Jednu od uobičajenih tipologija migracija, ovisno o kriteriju promatranja, navodi Wertheimer-Beletić (1999):

1) Prema kriteriju državnih granica – *unutarnje i vanjske migracije*

Unutarnje migracije označavaju one migracije čije je polazište i odredište unutar granica jedne države. Njima se ne mijenja broj stanovnika neke zemlje, već samo razmještaj stanovnika unutar nje. Migracije selo-grad imaju važnu ulogu u zemljama u razvoju, dok migracije grad-grad ili grad-predgrađe više prevladavaju u razvijenim zemljama. Kod vanjskih migracija polazište se nalazi unutar granica, a odredište izvan granica jedne države. Vanjske migracije uzrokuju promjenu broja stanovnika i u zemlji polazišta i u zemlji odredišta, a prema prostornom dometu mogu biti: međudržavne, interkontinentalne i intrakontinentalne. I unutarnje i vanjske migracije za određenu zemlju imaju različite demografske, gospodarske, socijalne, političke i druge posljedice. Unutarnje su migracije u odnosu na vanjske spontanije i slobodnije, dok se kod vanjskih migracija više pažnje obraća na određene migracijske politike i zakonodavstvo.

2) prema kriteriju vremena – *definitivne i privremene migracije*

Definitivne migracije podrazumijevaju promjenu mjesta stalnog boravka, a mogu se promatrati i u okviru vanjskih i unutarnjih migracija. Utječu na ukupan broj stanovnika te obuhvaćaju cijelu obitelj, a ne samo ekonomski aktivno stanovništvo. Privremene migracije obuhvaćaju ekonomski aktivno stanovništvo koje privremeno migrira iz ekonomskih razloga u drugu zemlju ili drugo područje iste zemlje. Možemo ih svrstati u tri podtipa: privremene migracije u užem smislu, sezonske migracije i dnevne migracije. Privremenom migracijom u užem smislu smatra se migracija radne snage na određeno vrijeme iz mjesta stalnog boravka u mjesto privremenog boravka zbog zaposlenja ili višeg

dohotka. Sezonske migracije odnose se na migracije radne snage zbog sezonskog zaposlenja. Ovaj oblik migracije javlja se godišnje periodično i nema nikakve izravne demografske posljedice, a najčešće se javlja u djelatnostima poljoprivrede i ugostiteljstva. Dnevne migracije odnose se na kretanje (putovanje) radne snage od mjesta stalnog boravka do radnog mjesta. Ovaj tip migracije nema demografskih efekata s obzirom na to da se ljudi nakon završetka posla vraćaju u mjesto prebivališta.

3) prema kriteriju uzroka – *ekonomske i neekonomske migracije*

Ekonomske migracije se mogu definirati kao kretanje stanovništva iz mjesta stalnog boravišta u određeno mjesto migracije iz ekonomskih razloga, ponajprije višeg dohotka i bolje kvalitete života. U ekonomskim migracijama sudjeluju osobe svih razina obrazovanja ovisno o potražnji za radnom snagom u zemlji imigracije. Neekonomske migracije su svi oblici migracija uvjetovani neekonomskim razlozima kao što su politički, individualno-psihološki, obiteljski, zdravstveni, klimatski i drugi.

4) prema kriteriju voljnosti – *dobrovoljne i prisilne migracije*

Prisilne migracije podrazumijevaju nemogućnost izbora. Osoba mora migrirati zbog političkih sukoba (ratova), prirodnih katastrofa (potresi, poplave i dr.) ili degradacije okoliša iz raznih ekoloških razloga. Dobrovoljne migracije su one migracije u kojima osoba slobodno odlučuje hoće li migrirati ili ne.

5) prema kriteriju organiziranosti – *organizirane i spontane (stihijske) migracije*

Organizirane migracije se odnose na one migracije u kojima migrant unaprijed zna područje emigracije i imigracije, te prednosti koje mu ono donosi. Ovakve su migracije uglavnom društveno poželjne, a mogu biti motivirane ekonomskim i neekonomskim razlozima. Spontane (stihijske) migracije motivirane su ekonomskim razlozima te prevladavaju nad organiziranim migracijama.

2.1 Push/pull faktori i posljedice migracija

Migracije su svakodnevna i uobičajena pojava i stoga razlozi zbog kojih ljudi migriraju mogu biti raznovrsni. Međutim, razlozi zbog kojih ljudi migriraju najčešće se svrstavaju u dvije skupine čimbenika: privlačne (pull) faktore i potisne (push) faktore. Potisni ili push faktori odnose se na razloge zbog kojih ljudi donose odluku o napuštanju određene zemlje ili područja. Privlačni ili pull faktori su oni koji privlače osobe to jest migrante u određenu

zemlju ili područje, a mogu utjecati i na povratak u zemlju podrijetla. (Vukorepa, 2018: Mikac i Dragović, 2017)

Privlačni i potisni faktori mogu se promatrati kao ekonomski, društveno-politički ili prirodni, ovisno o razlozima koji stoje u njihovoj osnovi. U potisne faktore s ekonomskim predznakom tako se ubrajaju nemogućnost dobivanja posla, siromaštvo, loša ulagačka i poduzetnička klima, dok se u ekonomski zasnovane privlačne faktore ubrajaju razvijenije tržište rada, mogućnost bolje plaće, bolje gospodarsko stanje, bolji životni standard ili bolji radni uvjeti. Isto tako, društveno-politički potisni faktori podrazumijevaju ratove, kršenje ljudskih prava ili stigmatiziranje određenih skupina u društvu, dok su društveno-politički privlačni faktori poštivanje građanskih prava i političkih sloboda te poštivanje ljudskih prava. Na kraju, za prirodne potisne faktore najčešće se navode poplave i suše, dok su prirodni privlačni faktori područja koja su klimatski povoljnija za život. Društveno-politički i prirodni čimbenici često su u pozadini prisilnih migracija (Vukorepa, 2018: Kraljević i Novak, 2014).

Važno je napomenuti i da posljedice migracija mogu biti pozitivne i negativne za obje strane, za državu u koju se useljava i za državu iz koje se iseljava. Pozitivne posljedice za državu odredišta su porast broja mladih ljudi, samim time i demografska obnova, veći broj zaposlenih u strukovnim zanimanjima i sezonskim poslovima, punjenje proračuna. Kada govorimo o državama podrijetla, za njih pozitivne posljedice migracija se najčešće spominju kao manji broj nezaposlenih ili kada se osoba vrati u domovinu, za zemlju podrijetla to je pozitivno zbog novčanih doznaka, novih znanja i vještina koje je osoba stekla "vani" i samim time novih poslovnih mogućnosti. Za države primateljice često se piše i o negativnom učinku na kulturni identitet i sustav socijalne sigurnosti te nemogućnost pronalaska posla za mlade koji su se uselili. S druge strane, negativne posljedice za države podrijetla često se svode na nedostatak radne snage u određenim sektorima te iseljavanje mladih koji su k tome visokoobrazovani i u fertilnoj dobi, a više pogađaju male zemlje (Vukorepa, 2018).

2.2 Migracije i Europska unija

Migracije unutar Europske unije smatraju se manjim oblicima migracija u odnosu na druge (Benton i Petrovic, 2013). Stanovništvo koje ima državljanstvo neke od članica Europske unije može raditi i živjeti u drugim članicama Europske unije bez velikih poteškoća. Migracije unutar Europske unije se događaju zbog različitih razloga i prilika. Glavni čimbenik jednostavnost je mobilnosti unutar EU iz razloga što nema viza i radnih dozvola, jednostavnija je birokracija, geografske udaljenosti su kraće, a prilika je više. Naravno,

ekonomski i socijalni razlozi ostaju kao najvažniji razlozi migriranja i odabira odredišta. Građani Europske unije zapravo čine manjinu u ukupnom broju migranata u cijeloj regiji. Broj migranata iz članica EU je manji od broja migranata s državljanstvom zemalja trećeg svijeta. Državljeni Europske unije imaju veću fleksibilnost i korist od pravila o slobodnom kretanju te se često na nekoj destinaciji kraće zadržavaju nego migranti koji su iz zemalja izvan Europske unije (samim time i koriste slobodu kretanja). Zemlje EU koje su najprivlačnije, to jest gdje je najviše mobilnih građana EU su Njemačka, Španjolska, Velika Britanija, Francuska i Italija. U tim zemljama najviše je unutar-europskih migranata koji su odrasli i radno sposobni, ali ove zemlje imaju i veliki ukupni broj imigranata, gdje je veći udio migranata iz zemalja trećeg svijeta nego iz članica Europske unije. Neke od tih najprivlačnijih zemalja za život privlače građane iz jedne zemlje podrijetla, što zapravo znači da se ljudi iz određene zemlje većinom sele u istu privlačnu zemlju. Kada se u određenim regijama osnuju migrantske zajednice, one se s vremenom i održavaju te tako dolaze do izražaja uloge mreža i lančane migracije. Migranti koji su se već naselili u neku od glavnih zemalja odredišta daju novim migrantima kontakte za zapošljavanje i stanovanje te migranti iz pojedinih gradova i regija nerijetko prate druge u pojedine gradove, čak i četvrti. (Benton i Petrovic, 2013)

Tri su glavna razdoblja po kojima je proces unutarnjih migracija u Europskoj uniji poprimio specijalne karakteristike: 1) prije pristupanja novih država članica iz Istočne Europe ("pred proširenje"); 2) odmah nakon tog razdoblja ("nakon proširenja"); 3) tijekom ekonomske krize (Benton i Petrovic, 2013). Najznačajnije promjene dogodile su se od početka ekonomske krize 2009. godine. Najprije je značajniji porast migracija zamijećen iz zemalja istočne Europe u zapadnu, a zatim se iseljavanje povećalo iz zemalja koje je najteže pogodila kriza, kao što su Grčka i Španjolska (Benton i Petrovic, 2013).

Što se tiče Hrvatske, od početka ekonomske krize 2009. godine povećava se broj iseljenika, a negativan migracijski saldo posebno je vidljiv otkako je Hrvatska ušla u Europsku uniju 2013. godine. Prema podacima Europske komisije (2015) u 2013. godini 10% radno sposobnog stanovništva Hrvatske prebivalo je u nekoj od zemalja članica EU, a od tog broja 62% bilo je u dobi od 15 do 34 godine života. Pridruženjem Hrvatske Europskoj uniji došlo je do uklanjanja prepreka za mobilnost čime su se stvorile nove predodžbe i opcije te potaknule još veće iseljavanje Hrvata u europske zemlje (Jurić, 2017; Župarić-Iljić, 2016).

Njemačka, Austrija, Švicarska, Italija, UK i Slovenija i dalje su privlačna odredišta kao što su bila i prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju, kada su se ljudi većinom iseljavali kao sezonski radnici u inozemstvo, posebice između 60-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća. Nakon priključenja EU znatan broj iseljenika odlazi i u dvije nove privlačne zemlje – Irsku i Švedsku. Prema teoriji socijalnih migrantskih mreža, te su zemlje privlačne iz razloga što su tamo već brojne obitelji ili rodbina ili neke druge dodirne točke zbog kojih će se osobi koja se useli biti lakše snaći. (Župarić-Iljić, 2016; Vukorepa 2018)

Hrvatska je tradicionalno zemlja iseljništva za što se nerazvijeno tržište rada često spominje kao razlog. Obrazovani mladi ljudi u Hrvatskoj su ograničeni što se tiče zaposlenja, a i strukturni problemi (gospodarski i obrazovni) dovode do migracija u "bolji život", to jest u razvijene europske zemlje. Hrvatska se posebno zbog migracija mladih, obrazovanih i fertilnih ljudi suočava sa sve većim demografskim (sve manje stanovnika i sve starije stanovništvo), intelektualnim i razvojnim problemima (Bogunović, 2006; Vukorepa, 2018).

Hrvatima je, dakle, i dalje atraktivniji život u nizu europskih zemalja zbog bolje gospodarske situacije, budući da je u Hrvatskoj i dalje razmjerno velik broj nezaposlenih, nepovoljno gospodarstvo i niske plaće. Nepovoljni ekonomski trendovi u Hrvatskoj "tjeraju" mlade, radno sposobne i fertile ljude. Ekonomsko stanje najčešći je potisno–privlačni faktor kada govorimo o hrvatskim iseljenicima, a uz njega su značajni i politički, društveni i obrazovni čimbenici. Naime, danas stanovnici Hrvatske ne iseljavaju samo radi zaposlenja nego i zbog obrazovanja ili povezivanja s članovima obitelji koji su već u radnom odnosu u zemljama Europske unije (Župarić-Iljić, 2016).

3. Izvori i metode prikupljanja podataka o migracijama

Budući da je osnovna pretpostavka ovog rada ta da postoji nerazmjer u podacima o iseljenim Hrvatima, ovisno statistikama koje promatramo, u ovom će se poglavlju ukratko prezentirati izvori podataka o migracijama koji se koriste u europskim zemljama, kao i metode prikupljanja i obrade tih podataka. Prema Poulainu (2008), izvori podataka o migracijama u Europi ugrubo se mogu svrstati u tri kategorije: administrativne registre, popise stanovništva i anketne upitnike.

1. *Administrativni registri* – iako se radi o izvorima podataka koji prikupljaju podatke i o drugim događajima, statistički podaci o međunarodnim migracijama u mnogim su EU zemljama zasnovani i na podacima ekstrahiranim iz takvih registara. Kao važni izvori

među administrativnim registrima ističu se registri stanovništva, registri stranaca te baze podataka o dozvolama boravka. Iako administrativna regulativa koja uređuje prikupljanje podataka u takvim registrima nije nužno usklađena s međunarodnim statističkim preporukama, određene varijable mogu poslužiti za identifikaciju strane populacije:

- Državljanstvo ili nacionalnost
- Etnička pripadnost ili rasa
- Državljanstvo po rođenju
- Državljanstvo roditelja i njihovo državljanstvo po rođenju
- Zemlja rođenja
- Zemlja rođenja roditelja
- Godina imigracije i dob u tom trenutku
- Prethodno državljanstvo u slučaju naturalizacije

Većina podataka prikuplja se na osnovi službenih dokumenata poput putovnica, rodnih listova ili ulaznih viza.

2. *Popis stanovništva* – za razliku od administrativnih registara, popis stanovništva je izvor podataka za koji se očekuje da je usklađen s preporukama Ujedinjenih naroda za Europu. Tri su osnovne varijable koje su Ujedinjeni narodi preporučili uključiti u popise stanovništva za identifikaciju međunarodnih migranata: a) zemlja rođenja; b) državljanstvo; c) godina ili razdoblje dolaska u zemlju za osobe rođene u inozemstvu (The Global Migration Group, 2017). Međutim, budući da popis stanovništva opisuje populaciju u određenom trenutku u vremenu, njime se ne omogućuje direktna identifikacija međunarodne migracije. Dok se uz pomoć administrativnih registara mogu identificirati migracijski tokovi, popis stanovništva govori samo o ukupnom stanju populacije (stock). Varijable koje mogu pomoći u identifikaciji imigrantske populacije su:

- Državljanstvo
- Državljanstvo po rođenju
- Zemlja rođenja
- Zemlja rođenja roditelja
- Rasa ili etnička pripadnost
- Godina dolaska ili trajanje boravka u zemlji

- Zemlja prethodnog boravka
 - Zemlja boravka kroz duži period u prošlosti
3. *Anketni upitnici* – mogu uključivati različita pitanja koja pomažu u identifikaciji strane populacije. Među njima, *Anketa o radnoj snazi* koja se redovito provodi u zemljama EU posebno je značajna. Od 2008. godine sadrži specifične varijable:
- Državljanstvo po rođenju
 - Zemlja rođenja roditelja
 - Nacionalnost roditelja po rođenju
 - Razlozi za migriranje (zaposlenje, ujedinjenje obitelji, obrazovanje, politički progon)
 - Status boravka (privremena / trajna dozvola boravka)
 - Vrijeme provedeno u zemlji odredišta od migracije / kontinuitet boravka
 - Sudjelovanje u obrazovnom sustavu zemlje odredišta
 - Jezične vještine

3.1 Ukupno stanje broja migranata (stock data) i migracijski tokovi (flow data)

Iako se, dakle, izvori podataka u europskim zemljama mogu uopćiti u tri navedene kategorije, postoje značajne razlike u metodama prikupljanja podataka među državama, što posljedično dovodi do nevjerodostojnih podataka o migracijama. Kao važan faktor demografskog i ekonomskog razvoja u znatnom broju zemalja sve se više naglašavaju međunarodne migracije. Sve više se stvara potreba za pouzdanijim statistikama o migracijama kako bi se dale točnije procjene i projekcije stanovništva koje su važne za izradu javnih politika i planiranje (Herm et al., 2005). Mnoštvo je različitih podataka o migracijama, ali se podaci o ukupnom stanju migracija (stock data) i podaci o migracijskim tokovima (flow data) uzimaju kao najčešće kategorije za analizu. Bez obzira što se podaci o migracijskim tokovima i o ukupnom stanju broja migranata često prijavljuju zajedno te i jedni i drugi podaci procjenjuju migrante, međusobno se znatno razlikuju: "U osnovi, podaci o migracijskom toku mogu se usporediti s videozapisom svakog migracijskog događaja tijekom određenog razdoblja, dok podaci o ukupnom stanju broja migranata daju fotografije određene populacije u određenom trenutku" (Poulain, 2008:2).

Ukupno stanje broja migranata odnosi se na broj međunarodnih migranata koji su prisutni tokom određenog razdoblja u određenoj zemlji (Struge, 2019: Global Migration Group, 2017:

Migration Data Portal) Takvi podaci najčešće se mjere kao broj ljudi čije se državljanstvo (zemlja u kojoj je osoba rođena) razlikuje od zemlje u kojoj žive (Migration Data Portal).

S druge strane, migracijski tokovi su podaci koji mjere broj migranata koji ulaze ili izlaze, odnosno priljev i odljev u određenoj zemlji u određenom razdoblju. Tokovi najčešće mjere broj ljudi koji mijenjaju svoju zemlju boravka u vremenskom razdoblju od najmanje godinu dana. (Struge, 2019; Global migration group, 2017; Migration Data Portal) Podaci o migracijskim tokovima posebno su važni za shvaćane globalnih migracijskih obrazaca i povezivanje različitih faktora i politika u zemljama podrijetla i odredišta s migracijskim kretanjima. Međutim, procjene migracijskih ulaza i izlaza po zemlji podrijetla i odredišta na globalnoj razini nisu dostupne za razliku od ukupnog stanja broja migranata, budući da trenutačno samo 45 zemalja prijavljuju podatke o migracijskim tokovima UN-u. Zemlje koriste različite koncepte, definicije i metode prikupljanja podataka kako bi prikupile statističke podatke o migracijskim tokovima, a sama definicija međunarodnog migranta varira tokom vremena u istoj zemlji i među zemljama. Podaci o migracijskim tokovima često nisu kompatibilni između zemalja te je broj zemalja koje informiraju o tokovima limitiran. (Migration Data Portal)

Prikupljanje podataka o migracijama uglavnom je inicirano administrativnim zahtjevima za obradu podataka o ulasku stranaca u zemlju, a ne za svrhe demografije ili međunarodne usporedbe. Međutim, da bi mjerenje migracija bilo vjerodostojno, zemlje bi između sebe trebale surađivati. Europska unija, u pokušaju da uskladi podatke migracijskih tokova, donijela je uredbu da se statistike migracijskih tokova ustupaju Eurostatu. Uredba zahtijeva podatke iz svih članica Europske unije kako bi se usporedili podaci o migracijama u cijeloj Europskoj uniji. Od država se zahtijeva korištenje podataka koji su dostupni te nije obavezno mijenjanje trenutnih administrativnih sustava ili prikupljanje novih podataka. Glavni zadatak u prikupljanju podataka o migracijama odnosi se na nadziranje ulaska stranih državljana-, kako bi se osiguralo da su legalno ušli da bi se zaposlili, studirali, pridružili se članovima obitelji ili pronašli azil. Naime, na takav se način migranti obično razvrstavaju u različite kategorije (na primjer međunarodni studenti, radnici, azilanti). Kako je već napomenuto, podaci o migracijama se rijetko prikupljaju zbog mjerenja demografskih promjena ili kako bi se usporedile migracije između zemalja te se fokus često stavlja samo na one koji se doseljavaju, a ne na one koji se iseljavaju.

Dostupnost statistika o internacionalnim migracijskim tokovima uvjetovana je postojanjem sustava prikupljanja podataka koji je opet specifičan za svaku pojedinu zemlju, a znatan broj zemalja i dalje ili nema sposobnost ili nije motiviran za davanje takvih podataka (Raymer, 2017). Podaci o međunarodnim migracijskim tokovima mogu se prikupljati iz popisa stanovništva, ali se takvi podaci zapravo rijetko koriste iz više razloga: 1) vremenski intervali između popisa stanovništva su veliki, 2) popisi stanovništva mogu popisati samo trenutno prebivalište osoba ili prebivalište u određenim periodima u prošlosti (na primjer prije godinu dana ili prije pet godina) i 3) mogu popisati samo useljenike, budući da iseljenici više nisu prisutni i ne može ih se popisati. Međutim, i kada nacionalni statistički zavodi objavljuju podatke o migracijskim tokovima (u situacijama kada se takvi podaci prikupljaju u neke administrativne svrhe), oni nisu nužno pouzdani za razumijevanje migracijskih obrazaca. Više je razloga i za to: 1) velika je vjerojatnost da podaci o migracijskim tokovima neće biti sveobuhvatni u zemljama koje se pri prikupljanju podataka oslanjaju na samo-izjašnjavanje, 2) određene podgrupe iz migracijskih tokova mogu biti isključene, posebice ako se različite grupe migranata različito tretiraju, 3) statistike o imigraciji su obično pouzdanije nego one o emigraciji jer ljudi obično imaju više razloga za prijaviti boravak u novoj zemlji nego za prijaviti odlazak iz zemlje, što posljedično dovodi do pogrešnih podataka o neto migracijama (Raymer, 2017).

Da bi se smanjile greške u mjerenjima i povećala vjerodostojnost usporedivosti podataka trebali bi se usavršiti koncepti i definicije prebivališta i migracija i to sve kako bi se usavršile metode za dobivanje pouzdanih i usporedivih podataka o migracijama iz različitih zemalja Europe (Willekens, 2017). Danas jedna osoba može imati višestruki status boravka, ovisno o kriterijima za mjerenje u zemlji imigracije i emigracije. Kako bi se to spriječilo, zemlje bi trebale imati iste definicije za sve vrste tokova i mjerenje temeljiti na promjeni uobičajenog prebivališta te bi tako osoba u bilo kojem trenutku mogla imati samo jednu zemlju za uobičajeno prebivalište (Raymer, 2017). Kako bi se podaci uskladili na međunarodnoj razini politička energija bi se trebala fokusirati na poboljšanje procjene migracijskih tokova te bi cilj zemalja koje će međusobno surađivati trebao biti ujednačavanje temeljnih koncepata i kriterija, metoda prikupljanja podataka i varijabli (Herm et. al., 2005).

Nordijske zemlje imaju sustavnu razmjenu podataka o migracijama te kao takve su dobar pokazatelj da je stvaranje vjerodostojnih podataka međunarodnih migracija moguće. Međutim, visoka razina usporedivosti ne znači nužno visoka razina vjerodostojnosti, ali je i

dalje dobar pokazatelj suradnje iz koje proizlazi veća razina pouzdanosti i usporedivosti podataka (Herm et. al., 2005).

3.2 Neto migracije ili migracijski saldo (net migration)

Osim koncepata ukupnog stanja migranata i migracijskih tokova, važno je ukratko pojasniti i koncept ili mjeru neto migracija. Ulaz i izlaz iz neke zemlje mjera je neto protoka kada govorimo o neto migracijama. Neto migracije zapravo su razlika između broja ljudi koji su se doselili i broja ljudi koji su se odselili s određenog područja u određenom razdoblju. Migracijski saldo se mjeri tako da se broj ljudi koji idu živjeti u neku određenu zemlju umanjiti za broj ljudi koji se iseljavaju iz te određene zemlje kako bi živjeli negdje drugdje. Neto migracija se tumači tako da je pozitivan migracijski saldo je ukoliko se više ljudi useli nego iseli te se onda naziva neto imigracija, a negativan migracijski saldo je ukoliko se više ljudi iseli nego useli u neku zemlju te se naziva neto emigracija. Ukoliko su imigracija i emigracija približno jednaki, odnosno ukoliko se preklapaju, tada govorimo o nultom migracijskom saldu. Neto migracija ne prikazuje stvarne promjene stanovništva nego samo dio (Struge, 2019; Wertheimer-Beletić, 1999; Državni zavod za statistiku). Razina migracije mjeri se pomoću broja migracije i stope migracije te ona upućuje na broj događaja migracije u populaciji. Broj migracija označava broj migracija u nekom konkretnom periodu te broj migracija ovisi o dužini razdoblja i veličini stanovništva. Broj migracija trebao bi se fokusirati na ukupnu populaciju i prosječno trajanje rizika da bi se razine migracija među populacijama mogle usporediti, što bih onda uzrokovalo stopu migracije. Veličinu populacije ne ispravljaju brojevi, ali stope da. Stope migracija mogu se koristiti kako bi se definirale da li je populacija fluidnija od druge populacije ili se stopa migracije povećava s vremenom. Iz stopa migracije mogu se napraviti druge mjere migracijske razine: vjerojatnost migracije i očekivani broj migracija u životu. Vjerojatnost najmanje jedne migracije tokom određenog razdoblja je vjerojatnost migracije. Razina migracije nerijetko se mjeri u kontekstu neto migracije to jest razlika između priljeva i odljeva. Neto migracija je dobar dokaz preraspodijele stanovništva kao posljedica migracija (zbog toga se neto migracije koriste u modelima projekcije stanovništva (Willekens, 2016.).

3.3 Mjerenje i izvori podataka o migracijama na međunarodnoj razini

Kao što je prethodno napomenuto, nacionalni statistički uredi prikupljaju podatke o ukupnom stanju broja migranata kroz popis stanovništva, registar stanovništva ili kroz različite administrativne izvore. Migracijske tokove zemlje mogu također izračunati na temelju informacija iz različitih izvora, kao što su registri privremenih ili stalnih boravišnih dozvola,

registri stanovništva ili anketni upitnici. Međutim, na međunarodnoj razini različite organizacije i ustanove prikupljaju podatke kako o ukupnom stanju migranata, tako i o migracijskim tokovima. *Odjel za statistiku UN-a* prikuplja podatke o ukupnom stanju broja migranata iz zemalja kroz sustav prikupljanja podataka u *Demografskom godišnjaku*, a *Statistički ured Europske unije (Eurostat)* ima sličan zadatak za zemlje članice EU. Jednako tako, i za migracijske tokove neke zemlje dostavljaju podatke *Odjelu za statistiku UN-a* i *Eurostatu*. *Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD)* neke zemlje također dostavljaju podatke o ukupnom stanju broja migranata kao i o migracijskim tokovima, za koje OECD vodi zasebne statistike kao što su na primjer radne, obiteljske ili humanitarne migracije. *Svjetska banka* također prikuplja podatke o ukupnom stanju migranata i migracijskim tokovima na međunarodnoj razini (Migration Data Portal).

3.3.1 Eurostat

Eurostat je statistički zavod Europske unije zadužen za službene statistike Europske unije. Glavna zadaća Eurostata je da osigurava visokokvalitetnu to jest točnu i relevantnu statistiku za Europsku uniju kojom se omogućuje komparacija statistika između zemalja i regija u Europi. Eurostatova statistika pruža niz važnih podataka koji su dostupni i razumljivi te se njome služe razni korisnici kao što su vlade, tvrtke, obrazovni sektor, javnost, novinari, itd. (De Smedt, 2016: Eurostat: European Statistical System).

Pouzdana i objektivne statistike važne su za adekvatno funkcioniranje i donošenje odluka na razini Europske unije, u zemljama članicama, lokalnoj samoupravi i poslovanju (Eurostat).

Važno je napomenuti kako je za uspostavljanje komparativne statistike na razini Europske unije osnovan Europski statistički sustav (ESS). Države članice Europske unije skupljaju podatke i sastavljaju statistiku za nacionalne potrebe i potrebe Europske unije. Eurostat surađuje s nacionalnim statističkim uredima, a ESS djeluje kao mreža u kojoj Eurostat u toj suradnji koordinira statistike (Jerak, 2013).

Eurostat je vodeće tijelo EU u statističkom partnerstvu međunarodnih agencija i organizacija, budući da predstavlja Europsku komisiju u Statističkoj komisiji Ujedinjenih naroda (UNSC), u bilateralnom odnosu s međunarodnim financijskim institucijama kao što su MMF i Svjetska banka te u Odboru za statistiku OECD-a (CSTAT). Upravo te međunarodne agencije za statistiku u partnerstvu rade na uspostavljanju usporedivosti statistika, poboljšanju suradnje međunarodnih statističkih aktivnosti, financija i tehnološkoj podršci te na definiranju standarda međunarodne statistike (Eurostat).

4. Izvori i metode prikupljanja podataka u promatranim zemljama

U ovom poglavlju će se opisati metodologija šest promatranih zemalja (Austrija, Italija, Irska, Njemačka, Norveška, Švedska) te Hrvatske, a prema metodološkim pojašnjenjima pojedinačnih nacionalnih zavoda za statistiku. Za svaku zemlju će se iznijeti specifični detalji u metodologiji statistike migracija kako bih se kasnije usporedba podataka mogla lakše razumjeti.

4.1 Hrvatska

U Hrvatskoj se istraživanja o unutarnjoj i vanjskoj migraciji stanovništva provode na osnovi podataka koje se prikupljaju u Ministarstvu unutarnjih poslova (osobe imaju zakonsku obvezu za prijavu i odjavu te su određeni uvjeti ulaska, kretanja, boravka i rada stranaca u Hrvatskoj). Podaci o migracijama sadržavaju državljane Republike Hrvatske i strance koji imaju stalni ili privremeni boravak u Republici Hrvatskoj. Prema uobičajenom mjestu stanovanja se temelji statistička definicija međunarodnog migranta. Uobičajeno mjesto stanovanja se definira tako da doseljeni iz inozemstva i odseljeni u inozemstvo nazivaju osobe koje su promijenile državu stanovanja kroz neko razdoblje koje će biti najmanje godinu dana. (Državni zavod za statistiku)

Unutarnje migracije stanovništva, to jest tijek migracije stanovništva unutar zemlje gledaju se kroz broj i strukturu osoba koje su promijenile mjesto stanovanja unutar Republike Hrvatske u određenoj godini. Za vanjske migracije stanovništva, kroz statistiku se gleda broj i struktura osoba koje su promijenile uobičajenu zemlju stanovanja u određenoj godini. U Hrvatskoj se razlikuju pojmovi prebivalište i boravište. Prebivalište je mjesto stanovanja koje je osoba trajno nastanila radi ostvarivanja određenih prava za životni interes (ekonomski, obiteljski,..), a boravište je mjesto gdje osoba obitava privremeno, nije trajno na toj adresi (Državni zavod za statistiku).

Od 2011. godine vanjske migracije se obrađuju prema novoj metodologiji koja je osnovana na ‘...preporukama UN-a za statistiku međunarodne migracije i na Uredbi (EZ-a) br. 862/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti.’ (Državni zavod za statistiku).

Hrvatska, za razliku od većine promatranih zemalja, nema administrativne registre stanovništva. Preporuka Eurostata je da se do 2021. godine u svim zemljama članicama takvi registri ustroje, kako bi se na godišnjoj razini mogli dostavljati podaci o demografskim

kretanjima. Državni zavod za statistiku u tom je smislu najavio pokretanje Centralnog registra stanovništva do 2021. godine (Jutarnji List, 2019b).

4.2 Austrija

U Austriji osnova statistike migracija su podaci o prijavama i odjavama koje se dobivaju iz Centralnog registra prebivališta (CRR - Central Register of Residence). Statistika migracija i stanovništva u Austriji od 2002. godine zasniva se na istom izvoru podataka pa samim time predstavlja konzistentne statističke podatke. Statistika migracija i stanovništva uključuje sve osobe koje su prijavile prebivalište u Austriji najmanje 90 uzastopnih dana. (Statistics Austria)

Migracijska statistika u Austriji označava sve promjene prebivališta unutar Austrije, iz inozemstva u Austriju ili iz Austrije u inozemstvo, a prijava promjene prebivališta zakonski je obavezna. Zakon o prebivalištu iz 1995. godine definira osnovni pojam boravka, a Statistika migracija u Austriji od 2002. godine sastoji se od kvartalnih podataka iz središnjeg registra prebivališta (CRR - Central Register of Residence). Naručitelji CRR-a su uredi za registraciju, a Federalno ministarstvo unutarnjih poslova (The Federal Ministry of the Interior) dostavlja sve prijave i odjave obrađene u CRR-u Statistici Austrije (Statistics Austria).

Statistika migracija osigurava podatke za procjenu iseljavanja i useljavanja stranih državljana u Austriju. kao i utjecaj promjena prebivališta između i unutar općina na prostornu raspodjelu stanovništva u Austriji. Statistika migracija bitna je komponenta statistike stanovništva koja je utemeljena na populacijskom statističkom sistemu (POPREG) Statistike Austrije (Statistics Austria).

Od 1996. godine Statistika Austrije prikuplja opsežnu i kontinuiranu statistiku migracija na osnovi Saveznog austrijskog zakona (Federal Austrian Act governing) kojim se propisuje obveza da se osobe registriraju na policiji. Statistika migracija u Austriji je sekundarna statistika jer se temelji na izvoru administrativnih podataka. Preliminarni podaci se objavljuju kvartalno, a konačni rezultati se objavljuju godišnje uobičajeno u svibnju nakon godišnjeg izvještaja. Sve prijave i odjave se pohranjuju u središnjem registru prebivališta (CRR - Central Register of Residence) od Federalnog ministarstva unutarnjih poslova (Federal Ministry of the Interior (BMI)). Statistika Austrije prima kvartalne podatke o protocima i ukupnom stanju broja migranata iz CRR-a koji su integrirani u pregledu registra stanovništva (POPREG) (Statistics Austria).

4.3 Italija

Italija od 1955. godine prikuplja podatke o promjenama prebivališta, odnosno o prijavama i odjavama iz općinskih registara stanovništva (Municipal Population Registers), s ciljem osnovne analize međunarodnih i unutarnjih migracija stanovništva. Osnovni izvor podataka o migracijama u Italiji je digitalni administrativni obrazac (Digital administrative forms – APR.4) koji provode općine. Digitalni administrativni obrazac se učestalo ažurira i samim time utječe na proces sakupljanja i dostupnosti informacija. Sve veća potreba za usporedivosti statistika na međunarodnoj razini dovela je do procesa usklađivanja pojmova i definicija na europskoj razini. Italija je također obveznica poštivanja EU uredbe (862/2007) o slanju podataka o migracijskim tokovima, grupiranih po spolu, dobi, državljanstvu i zemlji rođenja. Grupiranje osoba po državljanstvu, u kontekstu međunarodnih migracija, omogućava kako procjenu stranih državljana koji se doseljavaju u Italiju, tako i procjenu razine iseljavanja talijanskih državljana u inozemstvo (Istituto Nazionale di Statistica).

Ulazni digitalni obrazac APR.4 podijeljen je u tri odjeljka:

- Mjesto prijave
- Mjesto odjave
- Pojedinačne informacije o svakoj migrantskoj osobi (Istat, Internal mobility and international migrations, 2017:6).

Dio koji se odnosi na prijavu i odjavu u APR.4 obrascu zapravo definira:

- vrstu migracije (prijava iz druge općine, useljavanje/iseljavanje iz/u inozemstvo)
- datum nastanka događaja
- mjesto podrijetla

mjesto odredišta (Istat, International and internal migration, 2017:9).

O migrantskim osobama pojedinačne informacije koje se prikupljaju su: spol, datum rođenja, općina ili strana zemlja rođenja, bračni status, stupanj obrazovanja i državljanstvo. U Italiji se zahtjeva da se elektronički razmjenjuju informacije između općina i obrada administrativnog akta u vremenu od 48 sati (Istituto Nazionale di Statistica).

4.4 Irska

U Irskoj se koristi populacijski koncept uobičajenog mjesta stanovanja. taj se koncept odnosi na broj svih osoba koje borave u državi i koje imaju namjeru boraviti u državi u razdoblju od dvanaest mjeseci ili duže (Central Statistics Office).

Stanovništvo i migracije u Irskoj se procjenjuju kroz referentno razdoblje sredinom travnja određenih godina, a migracijski tokovi kao i rođenje i smrt se procjenjuju u odnosu na dvanaest mjeseci od sredine travnja prikladnih godina. Glavni izvor informacija o procjeni bruto godišnjih migracijskih tokova za izvor migracijskih podataka je kvartalna nacionalna anketa kućanstava (QNHS - Quarterly National Household Survey). QNHS također daje temelj za grupiranje tokova po spolu, dobnoj skupini, podrijetlu i nacionalnosti. Osobni javni servis (PPS - Personal Public Service) je također jedan od pokazatelja koji se uključuje kada se radi procjena migracija. Taj se broj izdaje osobama koje nisu iz Irske. Nešto slično PPS broju su nacionalni brojevi osiguranja (National Insurance Numbers) koji su izdani državljanima Irske u Velikoj Britaniji. Centralni ured za statistiku (CSO - Central Statistic Office) u Irskoj izračunava godišnje procjene stanovništva prema trendovima prethodnih podataka popisa stanovništva (Central Statistics Office).

Poslije konačnih rezultata sljedećeg popisa koji postanu dostupni procjene stanovništva podliježu reviziji. Populacija kada se gleda procjena nacionalnosti dobiva se pomoću trendova iz prethodnih popisa stanovništva i obuhvaćanjem bruto migracijskih tokova po nacionalnosti na osnovi odgovora iz QNHS-a. CSO kako bi poboljšao rezultate uključio je nove podatke o nacionalnosti kao što su uključivanje Kanade i Australije kao pojedinačne zemlje podrijetla to jest odredišta u procjeni migracije te procjena ukupnog stanovništva s obzirom na nacionalnost. Ekonomski status se može mijenjati tokom godine pa se za doseljenike gleda trenutni status dok za emigrante status prije odlaska. Uobičajeno stanovanje se kod procjene migracija definira kao "Sve osobe koje obično borave i borave u državi na popisnoj noći plus odsutne osobe koje obično borave u Irskoj, ali su privremeno udaljene od doma i izvan države na popisnu noć. Sve osobe su klasificirane prema njihovoj regiji uobičajenog mjesta stanovanja." (Central Statistics Office).

Osobni javni servis (PPS - Personal Public Service) je broj koji je jedinstveni referentni broj te se pomoću njega omogućuje pristup socijalnim naknadama, javnim uslugama i informacijama u Irskoj. Prije nego li se dobije PPS broj, osoba koja ga zatraži treba pokazati da mu je zaista potreban za neku transakciju s određenim tijelom (na primjer kod

zapošljavanja u organizaciji poslodavac treba tražiti PSS broj). Osobe koje žele svoje PSS broj trebaju ispuniti obrazac u PPS centru za dodjelu brojeva (PPS Number Allocation Centre) gdje predaju i svoj dokaz o identitetu i zašto im je dodijeljen PPS broj te naravno predaju i dokaz svoje adrese (DEASP).

Procjene migracija i broj stanovnika uključuju različite i brojne unose podataka. U Irskoj zadnji popis stanovništva bio je 2016. godine te se on koristi kako bi se utvrdile osnovne populacije. Za procjenu emigracije i imigracije koristi se anketa o radnoj snazi (LFS – Labour Force Survey). Administrativne podatke o rođenju i smrti daje odjel za vitalnu statistiku (Vital Statistics unit). Odjel za demografiju (Demography unit) CSO uspoređuje i sastavlja podatke. Vremenski period između popisanih razdoblja za procjene broja stanovnika i migracija ponovno se pregledavaju nakon što se objavi popis stanovništva (Central Statistics Office).

Procjenu broja stanovnika i migracije čine sljedeće komponente:

- "Popisni podaci (Census data) – koriste se za utvrđivanje osnovne populacije
- Anketni podaci (Survey data) – LSF pruža migracijske tokove
- Administrativni podaci (Administrative data) – odjel za vitalnu statistiku pruža podatke o rođenju i smrti koje prima od ureda glavnog registra (GRO - General Register Office)" (CSO, Standard report population and migration estimates final. 2018:4).

Procjene broja stanovništva i migracija oslanjaju se na sljedeće izvore podataka:

- "Popis stanovništva – za podatke o osnovnoj populaciji
- QNHS (Tromjesečna nacionalna anketa o kućanstvima) / LFS (Anketa o radnoj snazi) – za podatke o migracijskim tokovima
- Odjel za vitalnu statistiku – pruža podatke u odnosu na rođenje i smrt" (CSO, Standard report population and migration estimates final. 2018:6).

Procjena bruto godišnjih migracijskih tokova kao glavni izvor informacija koristi tromjesečnu nacionalnu anketu kućanstava (QNHS - Quarterly National Household Survey) te ta anketa pruža osnovu za klasifikaciju migracijskih tokova:

- "Migracija je razvrstana po spolu, nacionalnosti, dobnoj skupini i zemlji podrijetla / odredišta.
- Migracije (u dobi od 15 i više godina) svrstane su prema spolu i stupnju obrazovanja.

- Migracije (starije od 15 godina) razvrstane su prema spolu i glavnom ekonomskom statusu.
- Stanovništvo je razvrstano po spolu, nacionalnosti, petogodišnjoj starosnoj skupini i zemljopisnom području NUTS 3 (geografska klasifikacija irskih regija) regija" (CSO, Standard report population and migration estimates final. 2018:8 i 9).

4.5 Njemačka

Izvješće njemačkog saveznog zavoda za statistiku (Destatis) o migracijama u svom pojmovnom i metodološkom pojašnjenju navodi kako populacija koja ulazi u analizu obuhvaća sve slučajeve zavedene u registracijskim uredima, a koji se tiču dolazaka i odlazaka preko općinskih ili federalnih granica. Slučajevi uključuju i sve promjene prebivališta, osim onih koje se događaju unutar jedne općine. Njemačka tako popisuje i unutarnje migracije – one koje se događaju unutar Njemačke, uz vanjske migracije – preko granica Njemačke. Dolasci i odlasci njemačkih i ne-njemačkih državljana se popisuju, s tim da dolasci i odlasci nisu direktno povezani s minimalnom dužinom boravka, već s prijavom, odjavom ili promjenom boravišta (Statistisches Bundesamt).

Od 2015. godine, kada se MRRG (Registration Framework Act) zamijenio s Federalnim zakonom o registraciji (Federal Registration Act), u svim saveznim zemljama vrijede ista pravila (prije promjene su savezne zemlje imale različita vremenska razdoblja privremenog boravka, odnosno boravka bez obaveze registracije). Novo pravilo koje vrijedi za sve savezne zemlje propisuje kako iznimka od obaveze prijave postoji u dva slučaja: 1) ako se osobe sele na manje od šest mjeseci, u slučaju da imaju drugo prijavljeno prebivalište u Njemačkoj i 2) ako se osoba doseljava iz inozemstva na manje od 3 mjeseca. Izbjeglance i tražitelji azila moraju se prijaviti pa su posljedično u pravilu i uključeni u statistiku. Postoji opća obaveza odjave za osobe koje se iseljavaju iz Njemačke i nema iznimke ni u slučaju kratkotrajne odsutnosti (Statistisches Bundesamt).

Jedinice analize su prijave i odjave, dok su izvještajne jedinice migracijska kretanja (migration moves), odnosno svaki dolazak i odlazak preko općinskih ili federalnih granica. To znači da se prikazuju migracijska kretanja, a ne broj osoba u migraciji, a broj migracijskih kretanja unutar godine uvijek je nešto veći od broja osoba koje migriraju jer ljudi mogu migrirati ili mijenjati boravište više puta tijekom godine. Referentno razdoblje je relevantan mjesec ili godina, a podaci se prikupljaju mjesečno ili godišnje ovisno o varijabli (Statistisches Bundesamt).

"U skladu s odjeljkom 4. Zakona o statistici stanovništva, sljedeće se varijable kontinuirano prikupljaju za statistiku migracija:

- dan useljenja u novi stan ili iseljavanje iz starog stana
- status stanovanja (glavno ili drugo prebivalište)
- stara i nova općina prebivališta
- za migracije preko njemačke granice: zemlja podrijetla ili odredišta
- spol, dob, bračni status
- pripadnost ili ne-pripadnost vjerskoj zajednici
- državljanstvo
- mjesto i zemlja rođenja (od kolovoza 2008.)
- za dolaske iz inozemstva: datum prethodnog odlaska iz Njemačke u drugu zemlju (od kolovoza 2008.)
- za odlaske u drugu zemlju: datum prethodnog dolaska iz inozemstva u Njemačku (od 2014)
- čin *ex officio* prijave ili odjave (od 2014.)" (DESTATIS, Quality report, Migration, 2017:5).

Za mjesečne rezultate dostupne su samo neke varijable (spol, državljanstvo, zemlja podrijetla/odredišta, regionalna podjela), dok su za godišnje sve dostupne. Migracijska statistika u Njemačkoj sekundarna je statistika te se odnosi na obvezu registracije i utemeljena je na cijeloj populaciji (complete enumeration). Da bi se pokrile odjave i prijave preko Njemačkih granica koriste se prijavni ili odjavni obrasci, dok za unutarnje migracije se koriste samo prijavni obrasci. Broje se i preseljenja iz jedinog ili glavnog prebivališta u novu općinu, kao i odlazak iz prošle općine prebivališta. Kada se osobe sele iz jedne općine u drugu, statistički ured savezne zemlje razmjenjuje podatke, kako bi se odlazak mogao brojati. Promjena stanovanja se također broji to jest prijavljuje registracijskim tijelima i bilježi se u statistici kao dolazak iz prethodnog prebivališta u novo. U Njemačkoj je sustav prikupljanja podataka decentraliziran što znači da se prenose podaci od registracijskih tijela do statističkog ureda savezne zemlje te onda statistički ured savezne zemlje prenosi podatke Federalnom zavodu za statistiku (Federal Statistical Office) koji sastavlja savezni rezultat (Statistisches Bundesamt).

4.6 Norveška

Statistički podaci o migracijama u Norveškoj prikazuju raspon imigracije i emigracije u Norveškoj te kretanja unutar i između Norveških općina i okruga (osoba koja se nekoliko puta kreće tijekom godine, računa joj se svako migriranje). U podacima o migracijama za županije i regije, kretanja između općina u županiji/regiji ne uračunavaju se. Osobe koje su izvan nordijskih zemalja smatraju se stanovnicima Norveške ukoliko su živjeli u Norveškoj ili ako namjeravaju živjeti u Norveškoj najmanje šest mjeseci, iako je boravak privremen. Također, isto vrijedi za osobe koje se sele iz Norveške u zemlje izvan nordijskih zemalja. Međutim, ne znači da ovakvo pravilo vrijedi za migraciju između Norveške i nordijskih zemalja (na primjer u Danskoj za boravaka u zemlji je pravilo najmanje tri mjeseca, dok u Švedskoj i Finskoj granica je jedna godina). Naravno ako osobe se presele u Norvešku iz neke druge nordijske zemlje vrijedi šestomjesečno pravilo, jer vrijede pravila zemlje u koju se imigrira. U Norveškoj se smatra da je osobi prebivalište tamo gdje ima redovni dnevni odmor to jest redovni noćni san. Ukoliko se dnevni odmor odvija u smjenama na jednoj ili više lokacija, prebivalištem se smatra tamo gdje se može reći da osoba živi redovito (Statistics Norway).

Migracije u Norveškoj se definiraju kao promjena prebivališta. Statistika stanovništva i promjene stanovništva obuhvaćaju tromjesečne brojke migracija, ali s manje varijabli. Zemlja podrijetla, zemlja emigracije/imigracije, spol, dob, bračni status osobe koja migrira dostupni su u Statbank tabelama (Statbanktables) koje se rade za godišnju statistiku. Tijekom godine sve migracije koje se događaju to jest koje su registrirane između norveških općina i između norveških općina i inozemstva obuhvaćene su u statističkim podacima (Statistics Norway).

Statistika migracija osnovana je na podacima iz registra stanovništva. Podaci iz i nakon 1995. godine baziraju se na Središnjem registru stanovništva (DSF - Central Population Register) u Direkciji za poreze (Directorate of Taxes). Ured državnog registra je 1991. godine iz Statistike Norveške (Statistics Norway) premješten u Direkciju za poreze (Directorate of Taxes). Svaka općina ima registar lokalnog stanovništva koji prijavljuje sve stanovnike u općini u skladu sa zakonom i propisima, a izvješća imigracije/emigracije se temelje na obvezi prijavljivanja u registar stanovništva u imigracijskoj općini i emigracijskoj općini u slučajevima iseljavanja. Migracijsko izvješće treba predati osoba koja migrira u roku od osam dana. To se odnosi i na migraciju iz inozemstva u norvešku općinu te osobe koje napuštaju Norvešku dužne su to prijaviti emigracijskoj općini. Imigraciju/emigraciju će osoba prijaviti ako ima namjeru ostati najmanje šest mjeseci (Statistics Norway),

4.7 Švedska

U Švedskoj statistički podaci o imigraciji i emigraciji su dostupni po okrugu, općini, spolu, dobi, građanskom statusu, zemlji u kojoj je osoba rođena i zemlji od koje ima državljanstvo. Statistički podaci se temelje na podacima o registriranim osobama koje Švedska porezna agencija (Swedish Tax Agency) dostavlja Statistici Švedske (Statistics Sweden).

Statistika o stanovništvu podijeljena je u tri grupe:

1. Stanovništvo prema spolu, dobi, građanskom statusu, državljanstvu i zemlji rođenja
2. Promjene stanovništva uključuju, između ostalog, migracije, rođenja i smrt
3. Projekcije stanovništva (prognoza) (Statistics Sweden).

5. Metodologija

Zašto postoji diskrepancija u podacima koji se odnose na migrante iz Hrvatske u europskim zemljama, ovisno o izvoru podataka koji konzultiramo, a specifično u razdoblju od ulaska Hrvatske u EU, osnovno je pitanje na koje će se pokušati odgovoriti u ovom radu. U tom kontekstu, zanimaju nas dobrovoljne, međunarodne ili vanjske migracije, prvenstveno iz ekonomskih razloga, iz Hrvatske prema šest europskih zemalja. Razlike u brojevima ukazuju na određene nedostatke i neusklađenosti među metodologijama popisa migranata, pa će se stoga ovaj rad fokusirati na izvore i metode prikupljanja podataka u šest europskih zemalja – Austriji, Italiji, Njemačkoj, Irskoj, Švedskoj i Norveškoj – u odnosu na Hrvatsku. Uspoređivat će se nacionalne metodologije prikupljanja podataka o useljenicima u zemljama odredišta s metodologijom prikupljanja podataka o iseljeništvu u Hrvatskoj, kako bi se pokušali detektirati uzroci razlika u podacima o hrvatskim migrantima unutar EU. Planirano razdoblje u kojemu će se promatrati dostupni podaci državnih statističkih zavoda navedenih šest zemalja EU i Hrvatske jest između 2013. godine, kao godine ulaska Hrvatske u EU, i 2018. godine, kao posljednje godine za koju imamo ukupne godišnje podatke.

U ovom radu koristiti će se komparativna metoda kojom će se specifično komparirati tri ključna elementa u statistikama migracija: izvori podataka, varijable korištene u mjerenju migracija te minimalno vrijeme potrebno za stjecanje statusa rezidenta. Navedeni elementi će se komparirati najprije kroz sličnosti promatranih šest zemalja s Hrvatskom, a zatim i kroz razlike za svaki pojedini element. Zemlje su odabrane kriterijem privlačnih faktora gdje se Austrija i Njemačka ubrajaju u zemlje koje su tradicionalna odredišta hrvatske ekonomske emigracije, Švedska i Norveška u zemlje s izrazito razvijenim sustavom socijalne i radne

sigurnosti, a Italija i Irska u izrazito katoličke zemlje i u tom smislu vrijednosno bliske hrvatskim građanima. U slučaju Italije i Irske bitno je napomenuti i specifične privlačne faktore koje obje zemlje karakteriziraju – za Italiju je to blizina i u tom smislu se također može promatrati kao jedno od tradicionalnih odredišta, dok je za Irsku specifičan privlačan faktor propulzivna ekonomija. Važno je napomenuti i kako od promatranih zemalja jedino Norveška nije članica Europske unije, međutim povezana je s Unijom kroz više različitih sporazuma i ugovora, poput članstva u Europskom gospodarskom prostoru (EEA) i Europskom udruženju za slobodnu trgovinu (EFTA).

Kako je već navedeno, planirano razdoblje za analizu bilo je od 2013. godine, kao godine ulaska Hrvatske u EU i 2018. kao godine za koju se pretpostavljalo da već imamo ukupne godišnje podatke. Međutim, u analizi se pokazalo da su za Austriju podaci o hrvatskim useljenicima dostupni samo do 2017. godine. Specifični problemi pokazali su se i u dostupnosti podataka za Italiju – iako je dostupan online sustav za pretraživanje po godinama i kategorijama, specifično pretraživanje po nacionalnosti/državljanstvu po godinama nije bilo aktivno za cijelo vrijeme pisanja ovog rada i sustav je pokazivao podatke samo za 2017. godinu. Budući da su konkretne brojke o hrvatskim migrantima važne kao polazište kojim utvrđujemo da zaista postoji razlika u prijavljenim brojkama u hrvatskim statistikama i statistikama promatranih zemalja, ovdje je važno napomenuti kako neće biti moguće donositi zaključke o konkretnoj razini diskrepancije u brojkama između Hrvatske i svih promatranih zemalja, ali će pomoći u donošenju zaključaka o nedostacima u mjerenjima i metodologijama korištenim u statistikama migracija, o čemu će u poglavlju o rezultatima biti više riječi.

Rezultati će zbog lakše preglednosti biti prikazani i kroz šest tablica. Prve dvije tablice tako donose podatke o broju useljenih Hrvata po godini i prema statističkim zavodima svake promatrane zemlje, a dok druga donosi podatke hrvatskog statističkog zavoda o iseljenim Hrvatima po godinama i za svaku pojedinu promatranu zemlju. Treća tablica donosi prikaz sličnosti u izvorima podataka između Hrvatske i promatranih zemalja, dok četvrta tablica prikazuje razlike prema istom kriteriju. Isto tako, peta tablica donosi prikaz sličnosti u promatranim varijablama za statistike migracija, kao i sličnosti u propisanom minimalnom boravku za status rezidenta, dok šesta prikazuje razlike. Analizom sličnosti i razlika u promatranim kategorijama pokušat će se izdvojiti elementi koji su moguće ključni za diskrepanciju u podacima o migracijama, specifično na hrvatskom primjeru.

6. Rezultati

Kao što je u prethodnom poglavlju navedeno, podaci o hrvatskim migrantima nisu dostupni za sve promatrane godine i zemlje. Već je objašnjeno kako Austrija nema dostupne podatke za 2018. godinu te kako online sustav talijanskog zavoda za statistiku ne prikazuje podatke osim za 2017. godinu. Osim slučajeva Austrije i Italije, podaci po nacionalnosti/državljanstvu za Irsku također nisu dostupni osim u petogodišnjim popisnim razdobljima. Irska, naime, u godišnjim izvješćima o migracijama nema EU zemlje specificirano, već se hrvatski doseljenici u tim izvješćima nalaze u skupini EU13 s još 12 zemalja Europske unije. Iz tog razloga detaljna analiza nerazmjera u brojkama po svim promatranim zemljama i godinama nije moguća, međutim za razdoblje od 2013. – 2017. i na četiri od šest promatranih zemalja moguće je utvrditi da postoji nerazmjer i da je značajan. .

Podaci broja Hrvata koji su se uselili u šest promatranih zemalja od 2013. – 2018. Godine prema podacima nacionalnih zavoda za statistiku šest promatranih zemalja (tablica 1)

	Austrija¹	Irska²	Italija³	Njemačka⁴	Norveška⁵	Švedska⁶
2013.	4,183			25,200	114	495
2014.	6,036			44,240	476	1,174
2015.	5,832			57,412	584	1,450
2016.	5,097	5,285		57,476	568	1,569
2017.	5,082		678	53,050	519	1,554
2018.	nema podataka			51,450	532	1,604

¹Statistik Austria; STATcube, Immigration from Croatia to Austria

²CSO; <https://www.cso.ie/px/pxeirestat/statire/SelectVarVal/saveselections.asp>

³ISTAT; <http://dati.istat.it/?lang=en&SubSessionId=1288f761-052a-4020-af03-e7c47d2e35d3#>

⁴DESTATIS; <https://www->

[genesis.destatis.de/genesis/online/logon?sequenz=tabelleErgebnis&selectionname=12711-0001&zeitscheiben=10&language=en](https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/logon?sequenz=tabelleErgebnis&selectionname=12711-0001&zeitscheiben=10&language=en)

⁵SSB; <https://www.ssb.no/en/statbank/table/11327/tableViewLayout1/>

⁶SCB;

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START_BE_BE0101_BE0101J/ImmiEmiMedb/table/tableViewLayout1/?rxid=16bff1c5-50ff-4f5a-a11f-98a0511b3035

Podaci državnog zavoda za statistiku Hrvatske⁷ koji daju broj stanovnika koji su iselili u promatrane zemlje 2013. – 2018. godine (tablica 2)

	Austrija	Irska	Italija	Njemačka	Norveška	Švedska
2013.	770	35	601	2,193	63	97
2014.	2,000	131	896	7,961	142	226
2015.	3,234	265	1,352	12,325	148	401
2016.	2,164	1,917	923	20,432	223	681
2017.	2,706	2,676	794	29,053	347	802
2018.	2,607	2,051	749	21,732	267	814

U tablicama 1 i 2 uneseni su svi dostupni podaci, međutim crveno su označene one kategorije za koje nemamo zadovoljen kriterij usporedivosti. Na razini četiri zemlje i u razdoblju od 5 godina daljnja analiza u smjeru postotne prijavljenosti iseljavanja hrvatskih građana u odnosu na ukupnu prijavljenost useljavanja hrvatskih građana u svakoj od četiri zemlje pokazuje velike razlike, ali s tendencijom smanjivanja. Za svaku pojedinu zemlju podaci se kreću kako slijedi:

Austrija: hrvatski podaci u promatranom razdoblju pokrivaju od 19,18% do 55,45% podataka, odnosno broja osoba prijavljenih kao hrvatskih useljenika u austrijskoj statistici. Najmanji postotak se odnosi na prvu promatranu godinu (2013.), dok u sljedećim godinama postotak raste, ali ne prelazi 56%.

Njemačka: uz brojeve koji pokazuju da je u Njemačku uselilo najviše hrvatskih građana u promatranom razdoblju i među promatranim zemljama, postotak "preklapanja" ili "pokrivenosti" kreće se u rasponu od 8,30% do 54,76%. Hrvatska je prijavila, u odnosu na njemačke podatke, najmanji udio vlastitih građana koji su iselili u tu zemlju također u prvoj promatranj godini, ali je tendencija rasta bila pravocrtna – svake sljedeće godine diskrepancija u podacima je bila manja, tako da je u 2017. godini Hrvatska zabilježila gotovo 55% od ukupnog broja hrvatskih useljenika popisanih u Njemačkoj.

⁷DZS; *Doseljeno i odseljeno stanovništvo u/iz Republike Hrvatske prema zemlji podrijetla/odredišta*

Norveška: promatrajući ukupne brojeve useljenika iz Hrvatske, u odnosu na ostale promatrane zemlje, Norveška se uz Švedsku ubraja u zemlje s najmanjim useljavanjima hrvatskih građana u promatranom razdoblju. Postoci preklapanja hrvatskih i norveških podataka kreću se od 25,34% do 66,85%, gdje se postotak odnosi na pokrivenost ili udio koji hrvatski podaci imaju u norveškim podacima. Kod Norveške je zanimljivo da je prva promatrana godina imala relativno visoki udio pokrivenosti (55,26%), sljedećih godina se taj udio kretao između 25 i 40%, da bi u posljednjoj promatranoj godini bio gotovo 67%.

Švedska: iako je, kako je već napomenuto, Švedska jedna od zemalja s relativno manjim ukupnim brojem hrvatskih useljenika, postotak 'pokrivenosti' prati obrazac prikazan za ostale promatrane zemlje (s izuzetkom Norveške gdje postotak u prvoj promatranoj godini odskoče). U Švedskoj se postoci tako kreću od 19,25% do 51,60%, s jasnom tendencijom rasta od početne do završne godine promatranja.

Iako je analiza pokazala tendenciju rasta 'pokrivenosti' ili 'preklapanja' u podacima prikupljenim u Hrvatskoj i promatranim zemljama, ipak se može zaključiti kako se ukupna pokrivenost kreće između 50 i 60%, odnosno da Hrvatska službeno nema popisano gotovo pola vlastitih iseljenih građana u četiri promatrane zemlje. U daljnjoj analizi pokušat će se objasniti zašto postoji takav nerazmjer u podacima i odgovoriti na pitanja koliki utjecaj na taj nerazmjer imaju izvori podataka korišteni za statistike migracija, koliki varijable korištene u mjerenju te kakvu ulogu igraju prijave/odjave prebivališta.

6.1 Sličnosti i razlike u izvorima podataka za statistiku migracija

Kao što je u prethodnim poglavljima prikazano, izvori podataka za statistiku migracija razlikuju se od zemlje do zemlje. Međutim, kako bi se dobili što točniji podaci, izvori podataka bi trebali biti što detaljniji, a za analizu na međunarodnoj razini i usklađeni među zemljama. Izvori podataka mogu biti različiti *administrativni registri* koji ne moraju nužno prikupljati podatke samo o migracijama, *popis stanovništva* koji u osnovi može poslužiti kao 'baza' budući da se popisi stanovništva rade za duža popisna razdoblja te *anketni upitnici* koji specifičnim pitanjima mogu poslužiti u analizi međunarodnih migracija. Svaka zemlja ima zakone prema kojima se na nacionalnoj razini temelji statistika migracija. Statistika o migracijama može se koristiti za demografske, socijalne, ekonomske, ali i za sigurnosne svrhe. Na razini Europske unije, zemljama članicama zajednička je Uredba EZ br. 862/2007 kojom se uređuje prikupljanje i izrada europske statistike o migracijama i međunarodnoj zaštiti (Europska komisija, 2018).

U sljedećim tablicama su prikazane sličnosti i razlike u izvorima podataka za statistiku migracija između Hrvatske i šest promatranih europskih zemalja.

Sličnosti Hrvatske s promatranim zemljama u korištenim izvorima podataka za statistiku migracija (tablica 3):

Hrvatska ⁸	Austrija ⁹	Italija	Irska	Njemačka	Norveška	Švedska
Podaci se prikupljaju u Ministarstvu unutarnjih poslova (zakonska obveza prijave/odjave Prebivališta, Zakon o prebivalištu, Zakon o strancima)	Federalno ministarstvo unutarnjih poslova sakuplja podatke (zakonska obveza osobe je registracija) te ih dostavlja obrađene CRR-u (Centralni registar prebivališta).	/	/	/	/	/

Hrvatska, kada se govori o izvorima podataka među europskim zemljama, najviše sličnosti ima s Austrijom. Obje zemlje prikupljaju podatke kroz sigurnosni sustav, odnosno ministarstva unutarnjih poslova. Hrvatska podatke prikuplja iz Ministarstva unutarnjih poslova gdje osobe vrše prijavu i odjavu prema Zakonu o prebivalištu. I jedna i druga zemlja imaju zakonsku obvezu prijave kao i odjave prebivališta. U Hrvatskoj se kretanje, boravak, rad te sami uvjeti ulaska migranata, odnosno stranaca određuju Zakonom o strancima. U Austriji se podaci prikupljaju kroz Federalno ministarstvo unutarnjih poslova te to tijelo dostavlja obrađene podatke Centralnom registru prebivališta (CRR). Za Austriju je važan izvor za statistiku migracija Registar stanovništva (POPREG) koji je populacijski statistički sistem.

⁸ Hrvatska statistike za unutarnju i vanjsku migraciju temelji na podacima koje prikuplja Ministarstvo unutarnjih poslova. Zakonska obveza za prijavu i odjavu prebivališta temelji se na Zakonu o prebivalištu (NN, br. 144/12. i 158/13.), a Zakonom o strancima (NN, br. 130/11., 74/13., 69/17. i 46/18.) se određuju uvjeti ulaska, kretanja, boravka i rada stranaca u Hrvatskoj. Metodologija koja se koristi za statistiku vanjskih migracija uređena je prema Preporukama UN-a za statistiku međunarodne migracije i na Uredbi (EZ-a) br. 862/2007 o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti.

⁹ Austrija koristi Federalni zakon o statistici (Federal Statistics Act 2000, idf. BGBl. I No. 40/2014), Zakon o registraciji (Meldegesetz 1991., dopunjen BGBl. I br. 120/2016), Federalni ustavni zakon (čl. 6. st. 3. Saveznog zakona, izmijenjen i dopunjen Federalnim zakonskim novinama I br. 43/2011) i Zakon o registraciji (Provedbena uredba Meldegesetz - MeldeV, izmijenjena i dopunjena Saveznim zakonskim novinama II br. 88/2017). Na europskoj razini koristi Uredbu (EZ) broj 862/2007.

Razlike Hrvatske i promatranih zemalja u korištenim izvorima podataka za statistiku migracija (tablica 4):

Hrvatska	Austrija	Italija ¹⁰	Irska ¹¹	Njemačka ¹²	Norveška ¹³	Švedska ¹⁴
Podaci se prikupljaju u Ministarstvu unutarnjih poslova (zakonska obveza prijave/odjave prebivališta, Zakon o prebivalištu, Zakon o strancima).	/	Podaci o migracijama se prikupljaju preko digitalnog administrativnog obrasca (APR.4) koji prikuplja podatke o odjavama i prijavama iz općinskih registara stanovništva	Podaci se prikupljaju iz popisa stanovništva koji pruža osnovnu populaciju, te anketa QNHS i LFS.	Podaci se prikupljaju od registracijskih ureda, na općinskim razinama, a na osnovu tih podataka se dobiva statistika i unutarnjih i vanjskih migracija	Podaci se prikupljaju kroz registar stanovništva, kroz Središnji ured za poreze Izvješća o imigraciji/emigraciji se temelje na obvezi prijavljivanja u registar stanovništva na općinskoj razini	Izvori podataka o migracijama temelje se na registraciji osoba koje Švedska porezna agencija dostavlja Švedskoj statistici

Pet promatranih zemalja (Italija, Irska, Njemačka, Norveška, Švedska) koristi različite izvore podataka za statistike o migracijama od Hrvatske i Austrije. Njihovi izvori podataka nisu u nadležnosti sigurnosnog sustava, već se podaci prikupljaju ili na općinskoj razini ili kroz financijski, odnosno porezni sustav. Italija koristi podatke koji se prikupljaju kroz digitalizirani administrativni obrazac APR4 za općinske registre stanovništva, a tim se putem odvijaju i prijave i odjave prebivališta. Irska ima dva izvora podataka iz kojih prikuplja podatke o migracijama. Prvi izvor se odnosi na popis stanovništva (zadnji popis stanovništva u Irskoj je bio 2016. godine) koji daje baznu to jest osnovnu populaciju; drugi izvor su ankete QNHS (tromjesečna nacionalna anketa o kućanstvima) i LFS (anketa o radnoj snazi) koje prate migracijske tokove. U Njemačkoj se izvori podataka temelje na obvezi da se osoba registrira. Osobe se registriraju u registracijskim uredima koji bilježe dolaske i odlaske preko

¹⁰ U Italiji na nacionalnoj razini se koristi DPR br. 223/89 o uređenju registra stanovništva, a na europskoj razini Uredba Komisije EZ br. 862/2007. (Istituto Nazionale di Statistica)

¹¹ U Irskoj dvije uredbe EU uređuje prikupljanje demografskih podataka: Uredba EU pod brojem 1260/2013 koja se odnosi na statistiku stanovništva i Uredba EZ pod brojem 862/2007 koja se odnosi na statistiku migracija. Na nacionalnoj razini zbirka vitalnih statistika je uređena prema Zakonu o vitalnoj statistici (2004). (Central Statistics Office)

¹² Njemačka na razini saveznog zakona primjenjuje Zakon o statistici promjena stanovništva i međuprostornoj populaciji. Primjenjuje se i Zakon o statistici stanovništva (BevStatG), a za statistiku za savezne svrhe primjenjuje se Federalni zakon o statistici (BStatG). Na europskoj razini se koristi Uredba EZ broj 862/2007 o za statistiku o migracijama i međunarodnoj zaštiti Također na europskoj razini se koristi i Uredba EU broj 1260/2013 o europskoj demografskoj statistici. (Statistisches Bundesamt)

¹³ Norveške općine imaju svaka svoj registar lokalnog stanovništva koji evidentira sve stanovnike u općini prema Zakonu o registraciji stanovništva. (Statistics Norway)

¹⁴ U Švedskoj se statistika regulira Zakonom o službenoj statistici br. 2000:99 i Pravilnikom o službenoj statistici br. 2001:100. (Statistics Sweden)

općinskih ili saveznih granica. Na nacionalnoj razini statistiku vodi prema nekoliko zakona: Zakon o statistici promjena stanovništva i međuprostornoj populaciji, Zakon o statistici stanovništva (BevStatG), Federalni zakon o statistici (BStatG). Norveški izvori podataka za statistiku migracija prikupljaju se iz registra stanovništva koji se naziva Središnji registar stanovništva (DFS) te kroz Središnji ured za poreze. U Norveškoj, dolazak u ili izlazak iz zemlje osobe su dužne prijaviti u registru stanovništva na općinskoj razini (emigracijskoj/imigracijskoj općini) te se izvješća emigracija i imigracija temelje upravo na tim prijavama. Svaka općina ima svoj registar lokalnog stanovništva u kojemu popisuje stanovništvo prema Zakonu o registraciji stanovništva. Švedska porezna agencija je ta kroz koju se vrši registracija osoba te koja zatim dostavlja podatke Statistici Švedske (Statistic Sweden). Svaka osoba je dužna obaviti registraciju te je ta registracija temeljni izvor podataka o migracijama, a statistika migracija uređena je Zakonom o službenoj statistici i Pravilnikom o službenoj statistici.

Hrvatska je dakle u izvorima podataka za statistike migracija najsličnija Austriji, u smislu da obje zemlje podatke o migracijama prikupljaju kroz sigurnosni sustav, ali se od Austrije ipak razlikuje u smislu da nema uređen sustav administrativnih registara. Iako takvi registri postoje u različitim tijelima državne i lokalne uprave u Hrvatskoj, oni se redovito ne ažuriraju i ne mogu se koristiti kao vjerodostojan izvor za statistike migracija (Čipin u Jutarnji list, 2019b). Što se tiče ostalih promatranih zemalja, značajno je da se podaci o migracijama temelje u većini na podacima prikupljenima kroz porezni i sustav socijalne zaštite ili na podacima prikupljenima na razini jedinica lokalne samouprave. Također je važno napomenuti da Irska, uz Hrvatsku, nema uređen sustav administrativnih registara te se podaci o migrantima mogu promatrati samo kroz popisna razdoblja, ako u obzir uzmemo kategoriju državljanstva ili nacionalnosti, budući da Irska u godišnjim izvješćima o migracijama useljenike grupira u zajedničke kategorije.

6.2 Sličnosti i razlike varijabli za prikupljanje migracijskih tokova i ukupnog stanja migranata promatranih šest zemalja i Hrvatske.

Migracijski tokovi i ukupno stanje broja migranata najčešće su kategorije za analizu migracijskih procesa. Kao što je već spomenuto, ukupno stanje broja migranata odnosi se na ukupan broj migranata koji su prisutni u određenoj zemlji u specifičnoj točki u vremenu. Za razliku od podataka o ukupnom stanju broja migranata, podaci o migracijskim tokovima nisu dostupni na globalnoj razini. Migracijski tokovi su podaci koji mjere priljeve i odljeve

migranata u određenoj zemlji kroz određeno vrijeme, najčešće godinu dana. Migracijski tokovi i ukupno stanje broja migranata često se zajedno prijavljuju ali se bitno razlikuju. U sljedećim će se tablicama prikazati sličnosti i razlike u varijablama koje služe za mjerenje migracijskih tokova i ukupnog stanja broja migranata u šest promatranih zemalja (Austrija, Italija, Irska, Njemačka, Norveška, Švedska) u odnosu na Hrvatsku te u minimalnom vremenskom trajanju boravka u zemlji kod prijave prebivališta (bitno za migracijske tokove).

Sličnosti (tablica 5)

	Hrvatska ¹⁵	Austrija ¹⁶	Italija ¹⁷	Irska ¹⁸	Njemačka ¹⁹	Norveška ²⁰	Švedska ²¹
Varijable	Spol, dob, zemlja podrijetla ili odredišta, državljanstvo	Spol, dob, državljanstvo, zemlja rođenja	Spol, dob, državljanstvo, zemlja rođenja	Spol, dob, zemlja odredišta ili podrijetla	Spol, dob, državljanstvo, zemlja podrijetla ili odredišta	Spol, dob, državljanstvo	Spol, dob, zemlja rođenja, državljanstvo
Prebivalište boravište	-	Boravište je moguće prijaviti nakon 90 dana	Uobičajeno boravište moguće je prijaviti nakon 90 dana	Boravište je moguće prijaviti nakon 90 dana	Boravište je moguće prijaviti nakon 90 dana	/	Boravište je moguće prijaviti nakon 90 dana

¹⁵ DZS; https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm

¹⁶ PROMINSTAT; file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/docl_8997_580337136.pdf

¹⁷ ISTAT; <https://www4.istat.it/en/files/2017/11/EN-trasferimenti-di-residenza.pdf?title=International+and+internal+migration+-+29+Nov+2017+-+Full+text.pdf>

¹⁸ CSO; https://www.cso.ie/en/media/csoie/methods/populationandmigrationestimates/Standard_Report_Population_and_Migration_Estimates_Final_2018.pdf

¹⁹ DESTATIS; https://www.destatis.de/EN/Methods/Quality/QualityReports/Population/migration.pdf?__blob=publicationFile

²⁰ SSB; <https://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/flytting>

²¹ SCB; <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/produktrelaterat/more-information/more-on-population-statistics/>

Iz tablice 5 vidljivo je da su varijable kojima se specifično mjeri ukupno stanje broja migranata između Hrvatske i promatranih zemalja u većini usklađene. Hrvatska prikuplja spol, dob, zemlju podrijetla ili odredišta i državljanstvo. Te četiri varijable također prikupljaju i Austrija, Irska, Italija, Njemačka, Norveška i Švedska. Prebivalište odnosno boravište, kao varijabla posebno važna za mjerenje migracijskih tokova, prikuplja se samo u određenim zemljama, što će se detaljnije objasniti kroz razlike, međutim u obje tablice su prebivalište/boravište odvojeno prikazani kao propis, odnosno minimalno vrijeme boravka potrebno za stjecanje statusa rezidenta. U Hrvatskoj nam ta mjera nije potrebna, budući da nas zanimaju samo odjave te u tom smislu ne postoje sličnosti između hrvatskog roka za odjavu prebivališta i minimalnog roka potrebnog u promatranim zemljama za stjecanje statusa rezidenta. U pet od šest promatranih zemalja, Austriji, Italiji, Irskoj, Njemačkoj i Švedskoj prijava boravišta moguća je nakon devedeset dana.

Razlike (tablica 6)²²

	Hrvatska	Austrija	Italija	Irska	Njemačka	Norveška	Švedska
Varijable	-	prethodno/sljedeće mjesto prebivališta	bračni status, obrazovanje, mjesto odredišta, vrsta migracije, datum nastanka događaja	Nacionalnost, regija, obrazovanje, ekonomski status	Status stanovanja (glavno ili drugo prebivalište), bračni status, (ne)pripadnost vjerskoj zajednici, datum prethodnog odlaska iz Njemačke u drugu zemlju	bračni status migranta, pozadina države, zemlja u koju se useljava, zemlja iz koje se iseljava	Bračni status
Prebivalište Boravište	Odjava – trajno preseljenje 15 dana; kada se osoba ne izjašnjava da će se trajno preseliti, rok je godinu dana	/	/	/	/	Boravište je moguće prijaviti nakon 6 mjeseci	/

U tablici 6 prikazane su dodatne varijable koje promatrane zemlje prikupljaju u odnosu na Hrvatsku. Austrija kao dodatnu varijablu prikuplja *prethodno/sljedeće mjesto prebivališta*. Italija dodatno prikuplja *bračni status, obrazovanje, mjesto odredišta, vrsta migracije i datum nastanka događaja*, a Irska *nacionalnost, regija, obrazovanje i ekonomski status*. Njemačka dodatno prikuplja *status stanovanja* (glavno ili drugo prebivalište), *bračni status, (ne)pripadnost vjerskoj zajednici, datum prethodnog odlaska iz Njemačke u drugu zemlju*. Norveška također prikuplja *bračni status, zemlja u koju se useljava i zemlja iz koje se iseljava*, dok Švedska dodatno prikuplja *bračni status*. Od svih nabrojanih dodatnih varijabli koje se prikupljaju za statistike migracija, varijable koje se čine značajne za vjerodostojnije podatke o

²² Reference isto kao i u tablici 5.

migracijskim tokovima čine se *prethodno/sljedeće mjesto prebivališta* (Austrija), *status stanovanja* (Njemačka), *zemlja iz koje se iseljava* (Norveška). Ove se varijable također čine posebno važne u kontekstu vjerodostojnog mjerenja iseljavanja građana Hrvatske, budući da varijabla državljanstvo u određenoj mjeri ubraja i građane Bosne i Hercegovine s hrvatskim državljanstvom (Pokos, 2017).

Što se tiče propisa o prijavi/odjavi prebivališta/boravišta ili vremenskih rokova za stjecanje statusa rezidenta, važno je napomenuti i kako se Norveška razlikuje od ostalih promatranih zemalja – dok se status rezidenta u ostalim zemljama ostvaruje nakon 90 dana boravka, u Norveškoj je to šest mjeseci.

Kod mjerenja vanjskih migracija u hrvatskom kontekstu često se spominje problem praćenja takvih migracija zbog osoba koje iseljavaju u inozemstvo, ali ne odjavljuju svoje prebivalište u Hrvatskoj. Iako prema Zakonu o prebivalištu postoji obaveza odjave prebivališta/boravišta u roku od 15 dana, odnosno godine dana u slučaju privremenog odlaska, kako je ranije napomenuto, ne postoji sustavno praćenje ili provjera pridržavanja tih zakonskih odredbi. Osobe često fiktivno zadržavaju ili prijavljuju prebivalište u Hrvatskoj, iako žive negdje u inozemstvu, a najčešće kako bi mogli ostvarivati određena socijalna, zdravstvena ili neka druga prava (Balijski, 2019; Pokos, 2017). U tom smislu se najprije neusklađenost u propisima, a posebno nepostojanje međusobne razmjene podataka na razini promatranih zemalja i Hrvatske pokazuje kao značajna za nerazmjer u broju hrvatskih iseljenika/useljenika, a zatim i neuređenost na nacionalnoj razini u smislu boljeg praćenja i evidencije odjava prebivališta/boravišta.

7. Zaključak

Hrvatska je od 2011. godine do 2017. godine izgubila četiri posto mladog stanovništva (Jutarnji list, 2019a). Od globalne ekonomske krize vidljiv je trend iseljavanja koji se značajno pojačao ulaskom Hrvatske u Europsku uniju (Župarić-Iljić, 2016). Iako, dakle, postoji svijest o pojačanom trendu iseljavanja te iako se u barata s različitim procjenama broja iseljenih građana, prisutan je problem nemogućnosti utvrđivanja vjerodostojnog broja iseljenih građana, posebno pri analizi migracijskih tokova. Budući da je na godišnjoj razini ili kroz kraća razdoblja nemoguće ustanoviti stopu migracije za Hrvatsku, ne postoji ni konkretno utemeljenje za izradu javnih politika potrebnih za rješavanje problema iseljavanja. Hrvatska zna da problem postoji, ali ne zna koliki je točno. U ovom se radu pokušalo pronaći

odgovore na pitanja o uzrocima nerazmjera u podacima koje prijavljuju Hrvatska i šest europskih zemalja, a odnose se na hrvatske migrante.

Analiza podataka o broju hrvatskih migranata pokazala je kako u zadnjoj promatranoj godini (2017.) Hrvatska u prosjeku prijavljuje pola svojih odseljenih građana u usporedbi s podacima koje prijavljuju zemlje odredišta. Ranijih godina taj je udio bio još manji, što ukazuje na određene promjene i usklađivanja u metodologijama, međutim očito nedovoljna. Daljnjom komparacijom izvora podataka za statistike o migracijama utvrđeno je kako se Hrvatska, uz Austriju, oslanja na podatke prikupljene kroz sigurnosni sustav, dok ostale promatrane zemlje podatke prikupljaju kroz porezni sustav ili sustav lokalnih samouprava. Na razini izvora podataka, također se pokazalo kako Hrvatska nema uređene administrativne registre, što većina ostalih promatranih zemalja ima te se i toj razlici mogu tražiti razlozi za nepotpune podatke o migracijama. Što se tiče varijabla korištenih za mjerenje migracija, analiza je pokazala da su u većini usklađene, ali i da Austrija, Njemačka i Norveška koriste specifične varijable koje se odnose na prethodno prebivalište i zemlju polazišta što se čini posebno važno u hrvatskom kontekstu za dobivanje vjerodostojnih podataka o migracijama. Hrvatska, naime, ima specifičnu situaciju u kojoj veliki broj građana Bosne i Hercegovine ima hrvatsko državljanstvo te u tom smislu varijabla *državljanstvo* uključuje i građane BiH te iz nje ne možemo vidjeti koliko je osoba zaista otišlo iz Hrvatske. Posljednji element analize u ovom radu odnosio se na propise o prijavi/odjavi prebivališta. Iako u Hrvatskoj zakon propisuje odjavu prebivališta, ona je u kontekstu privremene promjene određena na godinu dana. S druge strane, zemlje odredišta registriraju useljenike kao rezidente nakon tri mjeseca boravka, odnosno šest u slučaju Norveške. Razlika u propisima ne govori previše sama po sebi, ali nepostojanje međusobne suradnje i razmjene podataka rezultira time da europske zemlje nakon 3 ili 6 mjeseci popisuju hrvatske građane kao useljenike sa statusom rezidenta, dok u Hrvatskoj – i to u slučaju poštivanja zakona – ti su iseljenici nevidljivi budući da nisu imali ni obavezu odjaviti prebivalište/boravište u roku od godine dana. Ono što se za Hrvatsku također pokazuje kao posebno značajno u kontekstu prebivališta/boravišta je nepostojanje uređenog sustava provjere stvarnog prebivališta/boravišta što rezultira fiktivnim zadržavanjem ili prijavljivanjem prebivališta/boravišta, a što zatim također dovodi do nerazmjera u podacima o migracijama.

Iz analize proizlazi nekoliko ključnih elemenata koje je potrebno uvesti ili uskladiti kako na razini Europe, tako i na nacionalnoj razini da bi se mogli dobiti vjerodostojniji podaci o migracijama, odnosno kako bi se smanjio nerazmjer. Najprije, potrebno je ustanoviti i ažurno

voditi administrativne registre i to na obje razine. Europska unija donijela je preporuku za osnivanje nacionalnih registara stanovništva te je u tom smislu Hrvatska najavila uvođenje Centralnog registra stanovništva do 2021. godine. Osim toga, za statistiku migracija varijable državljanstva ili nacionalnosti pokazuju se kao nepouzdana, u smislu da mogu uključivati i građane države odredišta različite od države određene državljanstvom. U tom bi se smislu na razini Europe trebale uskladiti varijable koje bi, bez obzira na državljanstvo, posebno mjerile državu polazišta. I posljednje, na nacionalnoj razini, Hrvatska bi trebala osmisliti i provoditi mjere provjere stvarnog prebivališta i ažurno ih prijavljivati.

Literatura

Balija, M. (2019). Iseljavanje iz Hrvatske – razvojno i/ili sigurnosno pitanje?. *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, Vol. 18, No. 35; str. 105-121

Benton, M., Petrovic, M. (2013). How free is free movement? Dynamics and drivers of mobility within the European Union. *Migration Policy Institute Europe*; str. 1-25

Bogunović, A. (2006). Europska unija – stanje i perspektive. *Ekonomski pregled*, Vol. 57, No. 1-2; str. 31-63

CSO (Central Statistics Office, Ireland). Population and Migration Estimates. Pristupljeno na: <https://www.cso.ie/en/methods/surveybackgroundnotes/populationandmigrationestimates>

CSO (Central Statistic Office, Ireland) (2018). Standard Documentation Metainformation (Definitions, Explanations, Methods, Quality) on Population and Migration Estimates. Pristupljeno na: https://www.cso.ie/en/media/csoie/methods/populationandmigrationestimates/Standard_Report_Population_and_Migration_Estimates_Final_2018.pdf

DEASP (Department of Employment Affairs and Social Protection, Ireland) (2018) Statistics on Personal Public Service Numbers Issued. Pristupljeno na: <http://www.welfare.ie/en/Pages/PersonalPublic-Service-Number-Statistics-on-Numbers-Issued.aspx>

De Smedt, M. (2016). Invited Commentary Special Section: Addressing the Needs of Official Statistics Users: The Case of Eurostat. *Journal of Official Statistics*, Vol. 32, No. 4; str. 913–916

DESTATIS (Statistisches Bundesamt, Germany)(2017). Migration (internal migration, external migration, total migration). Pristupljeno na: https://www.destatis.de/EN/Methods/Quality/QualityReports/Population/migration.pdf?_blob=publicationFile

Dragović, F., Mikac, R. (2017). Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed. *Forum za sigurnosne studije*, Vol. 1, No. 1; str. 130–152

DZS (Državni zavod za statistiku). Metodološka objašnjenja. Pristupljeno na: <https://www.dzs.hr/hrv/DBHomepages/Stanovnistvo/Migracije/metodologija.htm>

DZS (Državni zavod za statistiku) (2019). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2018. godini. Priopćenje 7.1.2.; Pristupljeno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm

European Commission, COM (2015) 233 final, 29. svibnja 2015.; str. 4, 6, 8 – 9.

Europska komisija (2018). IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU o provedbi Uredbe (EZ) br. 862/2007 o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti. Bruxelles, 16.8.2018. COM(2018), 594 final. Pristupljeno na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0594:FIN:HR:PDF>

European statistical system. Pristupljeno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/ess/eurostat/statistics>

Eurostat. Pristupljeno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/about/overview> ; <https://ec.europa.eu/eurostat/about/our-partners/cooperation>

Global Migration Group, (2017). Handbook for Improving the Production and Use of Migration Data for Development. Global Knowledge Partnership for Migration and Development (KNOMAD), World Bank, Washington, DC.

Grubiša, I., Turčin, K. (2019)(a). MLADI BJEŽE IZ SVIH ŽUPANIJA Alarmantna istina o demografskoj katastrofi: Iz Sisačko-moslavačke županije otišlo je 17,3% ljudi između 15 i 30 godina. Pristupljeno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/mladi-bjeze-iz-svih-zupanija-alarmantna-istina-o-demografskoj-katastrofi-iz-sisacko-moslavacke-zupanije-otislo-je-173-ljudi-izmedu-15-i-30-godina/9120446/>

Herm, A., Kupiszewska, D., Nowok, B., Poulain, M., Thierry, X. (2005). How the UN recommendations and the forthcoming EU regulation on international migration statistics are fulfilled in the 25 EU countries ?. XXV International Population Conference, Tours; str. 1-24.

ISTAT (Istituto Nazionale di Statistica, Italy) (2017). International and internal migration. Pristupljeno na: <https://www4.istat.it/en/files/2017/11/EN-trasferimenti-di-residenza.pdf?title=International+and+internal+migration+-+29+Nov+2017+-+Full+text.pdf>

ISTAT (Istituto Nazionale di Statistica, Italy) (2017). Internal mobility and international migrations. Pristupljeno na: https://www.istat.it/it/files/2018/12/trasferimenti-residenza_ING_2017_13.12.pdf

Jerak, N. (2013). Upravljanjem znanjem u DZS-u. *Učenje za poduzetništvo*, Vol. 3, No. 1; str. 83–91

Jurić, T. (2017). Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi. *Migracijske i etničke teme*, Vol. 33, No. 3; str. 337–371

Kraler, A., Hollomey, C., Wöger, A. (2009). Country Report Austria. PROMINSTAT Country Report Austria. Pristupljeno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/doc1_8997_580337136.pdf

Lalić Novak, G., Kraljević, R. (2014). Zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata. Hrvatski Crveni križ, Zagreb

Laušić, F. (2019)(b). OTKRIVAMO: UKIDA SE POPIS STANOVNIŠTVA! Država uvodi registar u kojem će se stalno znati tko s kim živi, tko gdje radi, a tko u stanu ima WC s kotlićem. Pristupljeno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/otkrivamo-ukida-se-popis-stanovnistva-drzava-uvodi-registar-u-kojem-ce-stalno-znati-tko-s-kim-zivi-tko-gdje-radi-a-tko-u-stanu-ima-wc-s-kotlicem/9309482/>

Migration data portal. Internacional migration stock. Pristupljeno na: <https://migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks>

Migration data portal. Internacional migration flows. Pristupljeno na: <https://migrationdataportal.org/themes/international-migration-flows#definition>

Penava, M. (2011). Utjecaj migracija na Europsko tržište rada. *Ekonomska misao i praksa*, No. 2; str. 335–362

Pokos, N. (2017). Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske. *Političke analize*, Vol. 8, No. 31; str. 16-23

Poulain, M. (2008). European migration statistics: Definitions, data and challenges. In: Barni, M. & Extra, G. (eds.) (2008), *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts*; str. 43-66. Berlin/New York: Mouton de Gruyter

Raymer, J. (2017). Measuring flows of international migration. *IZA World of Labor*; str. 1–10

Statistics Austria. Migration. Pristupljeno na: http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/migration/index.html

Statistic Austria (2017). Standard-documentation Meta information (Definitions, comments, methods, quality) on Migration Statistics. Pristupljeno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/migration_statistics_from_2002.pdf

SSB (Statistics Norway). Migrations. Pristupljeno na: <https://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/flytting>

SCB (Statistics Sweden). Population statistics. Pristupljeno na: <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/>

SCB (Statistics Sweden). More on Population statistics. Pristupljeno na: <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/produktrelaterat/more-information/more-on-population-statistics/>

Struge, G. (2019). Migration Statistics. House of Commons Library, Number CBP06077

Vukorepa, I. (2018). Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 68, No. 1; str. 85-120

Župarić-Iljić, D. (2016). Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju. Friedrich Ebert Stiftung – Zagreb

Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj. Zagreb: Mate

Willekens, F. (2017). Evidence-based monitoring of international migration flows in Europe. 103. DGINS Conference (Conference of the Directors General of National Statistical Institutes), Budapest

Sažetak

Zašto postoji diskrepancija u podacima koji se odnose na migrante iz Hrvatske u europskim zemljama, ovisno o izvoru podataka koji konzultiramo, a specifično u razdoblju od ulaska Hrvatske u EU, osnovno je pitanje na koje se pokušalo odgovoriti u ovom radu. U tom kontekstu, u radu se fokusiralo na dobrovoljne, međunarodne ili vanjske migracije, prvenstveno iz ekonomskih razloga, iz Hrvatske prema šest europskih zemalja. Razlike između brojeva prijavljenih hrvatskih useljenika u nacionalnim statistikama promatranih šest europskih zemalja – Austriji, Italiji, Njemačkoj, Irskoj, Švedskoj i Norveškoj – i brojeva prijavljenih iseljenika u hrvatskoj nacionalnoj statistici ukazuju na određene nedostatke u metodologiji mjerenja migracija. Analizom je pokazano kako Hrvatska, prema posljednjim dostupnim podacima, ne evidentira gotovo polovicu svojih iseljenih građana u odnosu na evidencije koje se vode u promatranim zemljama. Kako bi se otkrila pozadina takvog nerazmjera, daljnjom analizom su se komparirali izvori podataka za statistike migracija, varijable korištene u mjerenjima migracija te propisi i okolnosti prijave/odjave prebivališta. Analiza je pokazala nekoliko ključnih elemenata koje je potrebno uvesti ili uskladiti na nacionalnoj i europskoj razini: ustanoviti i ažurno voditi administrativne registre na obje razine, uvesti varijablu *država polazišta* na europskoj razini, osmisliti i provoditi mjere provjere stvarnog prebivališta i ažurno ih prijavljivati na nacionalnoj razini.

Ključne riječi: Migracije, nesrazmjer, izvori podataka, metodologija, prebivalište, Hrvatska, Europska unija.

Summary

Why there is a discrepancy in data on migrants from Croatia to European countries, depending on the source we consult, and specifically in the period since Croatia's accession to the EU, is the main question addressed in this paper. In that context, the paper focused on voluntary, international or external migration, primarily for economic reasons, from Croatia to six European countries. The differences between the numbers of reported Croatian immigrants in the national statistics of the six European countries - Austria, Italy, Germany, Ireland, Sweden and Norway - and the numbers of reported immigrants in the Croatian national statistics indicate some deficiencies in the methodology used for migration statistics. The analysis showed that, according to the latest available data, Croatia does not record nearly half of its displaced citizens in comparison to the records maintained in the observed countries. In order to reveal the background of such disproportion, further analysis compared

data sources for migration statistics, variables used in migration measurements, and regulations and circumstances of registration / deregistration of residence. The analysis revealed several key elements that need to be introduced or harmonized at national and European level: establish and keep up to date administrative registers at both levels, introduce a variable *country of departure* at European level, and design and implement measures of verification of actual residence and promptly report them at national level.

Keywords: Migration, discrepancy, data sources, methodology, residency, Croatia, European Union.